مدیریت شهری
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016
۲۷۳-۲۹۲
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۲/۴ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۴/۹/۱۶

نقش بعد محیطی- اکولوژی در مدل فرهنگ کیفیت سازمانی

(مورد مطالعه دانشگاه آزاد اسلامی- واحدهای استان تهران)

محسن عامری شهرابی * – دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی امور فرهنگی، گرایش تصمیم گیری و خط مشی گذاری فرهنگی، گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
اسماعیل کاوسی – دانشیار گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.
اکبر اعتباریان – استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
حمیدرضا بهرامی – استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق، نراق، ایران.

چکیده
عنوان این تحقیق، نقش بعد محیطی- اکولوژی در مدل فرهنگ کیفیت است. دانیل اهلرز دو بعد فرهنگی- روانشناختی و هم چنین ساختاری- مدیریتی معرفی نموده و این تحقیق براساس مطالعه انجام شده بعد محیطی- اکولوژی را به آن اضافه نموده است. روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی بوده و جامعه آماری این تحقیق شامل دو جامعه: خبرگان اول که جهت طرح و تعدیل مولفه ها و خبرگان دوم جهت تایید بارهای عاملی مولفه ها از اعضای هیأت علمی و مدعو واحد های دانشگاه های آزاد اسلامی استان تهران در کلیه گرایش های دو رشته مدیریت و علوم تربیتی رشته علوم تربیتی استفاده گردیده است. ابزار اندازه گیری، پرسشنامه محقق ساخته با بعد اصلی محیطی- اکولوژی ۱۰ مولفه و ۳۳ سوال و استفاده از طیف ۵ درجه‌ای لیکرت بوده و جهت سنجش روایی پس از تایید روایی محتوا توسط خبرگان میزان روایی سازه محاسبه و ارتباط سوالات و مولفه های تایید گردید. همچنین برای سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که در این تحقیق مقدار بعد محیطی- اکولوژی ۰/۹۰۷ محاسبه شد. یافته های تحقیق نشان داد که مقادیر بار عاملی و سطح معناداری محاسبه شده در بعد محیطی- اکولوژی بین ۱۰ مولفه، مولفه ارتباط با دولت با بار عاملی۱۰،۰۰، مولفه محیط اجتماعی با بارعاملی ۹،۹۷ و مولفه مشتریان با بارعاملی ۹،۳۹ بیشترین بارعاملی بین ۱۰ مولفه به خود اختصاص دادند.
واژگان کلیدی: فرهنگ کیفیت، بعد محیطی- اکولوژی، دانشگاه آزاد اسلامی.

The role of ecology in the environmental quality culture model (the study of Islamic Azad University of Tehran Province)

Abstract
The title of the study, the environmental - ecological model of quality culture. Daniel Ehlers cultural aspects - psychological and structures - manage the introduction and the study on the environmental study - Ecology has added to it. The research was descriptive and statistical population includes both the community. The first experts to plan and adjust the components and second experts to confirm the factor loadings component and a visiting faculty members of Islamic Azad University in Tehran were selected. Measurement tools, self-designed questionnaire environmental dimension - Ecology 10 components and 33 questions and 5-point Likert scale was used to assess the validity and content validity by experts calculate the validity and relevance of the questions was confirmed and components . The Cronbach's alpha coefficient was used to test its validity in this study environmental value - Ecology 0.907 respectively. The results showed that loadings and environmental significance level calculated - Ecology 10 components, component loadings associated with the administration of 10.00, the social environment component with factor loadings of 9.97 and 9.39 component factor loadings customers with the highest factor loadings between 10 factors respectively.
Key words: culture of quality, the environmental ecology, Islamic Azad University.

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۲۲۸۵۴۸۴۲، رایانامه: shahrabi2015@yahoo.ir

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

مقدمه

بعـد محیـط بایـد، در ایجـاد فرهنـگ کیفیـت، اهمیت به سـزایی به آن داده شـود. توسـعه پایدار محیطی در فرهنـگ کیفیـت، حاصـل تعامل کیفیت آمـوزش عالی در هـر کشـور یکـی از ارکان توسـعه علـوم و اقتصـاد اجتماعـی بوده و دسـتیابی به کیفیت عالـی در آموزش بایـد بخشـی از اسـتراتژی و خـط مشـی سـازمانهای آن کشـور باشـد (عزیـزی و یعقوبـی، ۲۰۰۵). هرچنـد از مفهـوم کیفیـت در آمـوزش عالـی تعریف هـای گوناگونـی عرضـه شـده اما سـاده ترین تعریـف کیفیت در آمـوزش عالـی «مناسـب بـودن بـرای هـدف ویژه» اسـت (بـازرگان، ۲۰۰۲). کیفیـت در آمـوزش عالـی با دسـتیابی بـه اهـداف و کسـب یا تاییـد اسـتانداردهای عمومـی و قابـل قبـول مرتبط اسـت و بنایراین تضمین کیفیـت بـه معنای وجـود برنامه ریزی و بررسـی منظم آن برنامـه بـه منظور تعییـن اسـتانداردهای قابل قبول در آمـوزش عالی می باشـد کـه هـدف از آن جلوگیری از هـدر رفتـن سـرمایه هـای انسـانی، منابـع مـادی و مالـی و نیـز ایجـاد هماهنگـی بیـن توسـعه نظـام های آموزشـی و کارایـی آن امـری مـی باشـد (مدهوشـی و همـکاران، ۲۰۰۹). در حـال حاضـر کیفیـت آمـوزش عالـی در دسـتور کار اصلـی نظـام آمـوزش عالـی در سرتاسـر جهـان قرار گرفته اسـت (فـرخ نـژاد، ۲۰۰۷). دسـتیابی بـه ایـن مهم از طریـق ترویج و اشـاعه تحقق کیفیـت باشـد. «اگر فعالیت سیسـتم کیفیـت در تقابل بـا فرهنـگ سـازمان باشـد، نتیجه آن آسـیب رسـاندن بـه سـازمان خواهـد بـود» (ویلجـون، واورن، ۲۰۰۸). فرهنـگ کیفیـت پیامـد یـک فراینـد مسـتمر درونـی شـده منابع انسـانی که درپـی یادگیری، افزایش سـواد کیفیـت می باشـد.

بیان مسأله

محیـط مولـد خیلـی از رفتارهـای درونـی شـده افـراد می تواند باشـد. محیـط، قدرتی دارد که بـه هنجارهای اجتماعی شـکل می دهد. دانشـگاه هم در سـطح کلان جزیـی از محیـط اسـت کـه در فراینـد ارزش آفرینـی نقشـش خیلـی پررنگ اسـت. فرهنگ مولـد در محیط دانشـگاه تولیـد مـی شـود. مسـئولان و سیاسـتگذاران نظامهـای آموزش عالی همیشـه به دنبال ابـزار، روش و یـا فرآیندی هسـتند کـه با کمک آن پیشـرفت آموزش عالـی در کشـور خـود را به تصویـر کشـیده و وضعیـت خـود را بـا سـایر کشـورها مقایسـه نماینـد بـه همین دلیـل اکثـر کشـورهایی که عضـو سـازمان های جهانی میباشـند، اخیـراً بـه تاسـیس یـا تقویت مکانیـزم های ملـی بـرای تضمیـن کیفیـت در آموزش عالـی خویش اقـدام نموده انـد. بعـلاوه در هـر کشـوری سیسـتم آموزشـی بـه عنـوان عامـل اصلـی بـرای تکمیـل خـط مشـیهای توسـعه پایدار اسـت، آمادگـی و تعلیم نیروی انسـانی باتجربـه و متخصـص بـه عنـوان اساسـی برای توسـعه همـه جانبـه کشـورها، تولیـد دانـش، هدایـت و یادگیـری مقدماتـی، پژوهش هـای کاربـردی و توسـعه ای بوسـیله دانشـگاه ها و مراکـز آمـوزش عالی انجام شـده اسـت، بنابرایـن خروجیها و نتا یج سیسـتم آمـوزش عالـی، مسـتقیما در جهـت توسـعه کشـور حرکـت مـی کند. در واقـع نهاد آموزش عالی کشـورها، از مهمتریـن عوامل شـکل-دهی جهـان آینده تلقّی می شـوند. نظام هـای آموزشـی در جوامـع مختلـف در اثـر تحـولات جهانی بـا تغییراتی مواجه شـده انـد. بنابراین دانشـگاهها بـه دنبـال ربـودن گـوی سـبقت از سـایر دانشـگاه ها بـا اسـتفاده از سـازوکارهایی چـون تضمین کیفیـت و اعتبـار سـنجی می باشـند.

در سـالهای اخیـر مسـأله کیفیـت آموزشـی از مباحث قابل توجه در نظام های آموزشـی می باشـد؛ طوری که تحولات سـالهای اخیر نشـان از رشـد کمی دانشـجو و عـدم توجـه بـه کیفیـت دانشـگاه و بهبـود ارتقـای آن شـده اسـت. دانشـگاه آزاد اسـلامی بـه عنـوان بخـش مهـم و تاثیرگـذار در نظـام آمـوزش عالـی جمهـوری اسـلامی ایـران بـا چالش هایـی درخصـوص اداره امـور دانشـگاه مواجه اسـت. دانشگاه آزاد اسـلامی از یک سو بـا کاهـش تعـداد دانشـجو، افزایش موسسـه های ارائه کننـده خدمـات آموزشـی و از سـوی دیگـر بـا تاکید و توجـه نظـام آمـوزش عالـی بـه بهبـود کیفیـت تجاری سـازی خدمـات دانشـگاهی روبروسـت. ایـن پژوهـش

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

با توجه به نقشی که فرهنگ کیفیت می توان در بهبود وضعیت و تحول این دانشگاه به عنوان دانشگاهی تاثیر گذار در جهان اسلام ایفا نماید به دنبال آن است. بنابراین سوال اصلی تحقیق این است که مولفه های بعد محیطی- اکولوژی کدامند؟ و هر کدام چه میزان تاثیر دارند؟

ادبیات نظری

آموزش عالی در همان حال که نقش و جایگاه تعیین کننده ای از حیث ثروت و سرمایه ملتها و توسعه جوامع پیداکرده است، در شرایط رقابتی تری نیز قرارگرفته است (سیاری، ۱۳۸۷). در بازار آموزشی جدید، افراد باید چالشهای رقابت را توسط فعالیت شان در جهت بهبود کیفیت محصولات، خدمات و ساز وکارهای انتقال فراهم آورند، بنابراین کیفیت می تواند تنها عامل قضاوت بین مؤسسات باشد. دانشگاه ها جزئی از جامعه هستند بنابراین خواسته های جامعه را در تربیت نیروی انسانی، مسئولیت پذیری بیشتر و نشان دادن استانداردهای بالای محصولات (دوره آموزشی، یادگیری، فارغ التحصیلان) و خدمات برآورده سازد.

همراه با موقعیت مؤسسات در کنترل بیشتر بر روی امور خود، (خودکنترلی)، بهبود کیفیت به طور فزاینده ای از اهمیت برخوردار می شود (محمدی، ۱۳۸۴). در این راستا استقرار نظام های تضمین کیفیت به عنوان راهبردی مناسب جهت حفظ و ارتقاءکیفیت نظام آموزش عالی و پاسخی مناسب به چالش های پیش رو مورد توجه قرار گرفته است (مهرمحمدی، ۱۳۷۹)؛ بنابراین درعصر جدید، تحولات و چالشهای جهانی و محلی نظیر جهانی شدن، ظهور فناوری های اطلاعات و ارتباطات، اقتصاد مبتنی بر دانش، تغییرات جمعیتی و افزایش کمی دانشجویان و کاهش بودجه سرانه آنها از یک طرف و از طرف دیگر افزایش رقابت میان مؤسسات آموزش عالی در سطح ملی و بین المللی، نظام های آموزش عالی را بر آن داشته است تا همواره بر آن باشند تا سطحی از کیفیت را رعایت نمایند (کارنوی، ۱۳۸۴). همچنین شواهدی در دست است که نشان میدهد افزایش هزینه ها در آموزش عالی و به عبارتی اختصاص منابع مالی بیشتر در قبال بازده و فرآورده های کمتر، ناشی از فقر کیفیت در آموزش عالی و فعالیت های آن است (ایزدی، ۱۳۸۷).

بنابراین مقوله کیفیت چه در گستره ملی و چه بین الملل به اولویت و دغدغه ی اصلی رهبران و سیاستگذاران آموزش عالی تبدیل شده در برهه ای که شاهد بازارجهانی آموزش عالی هستیم این راهبردی بودن کیفیت، روز به روز اهمیت و جایگاه بالاتری پیدا می کند. در این میان موفقیت از آن نظام هایی است که به دور از برخورد کنشی و انفعالی، به برنامه ریزی فراکنشی و راهبردی برای مدیریت و تعالی کیفیت نظام آموزش عالی در سطح ملی، منطقهای و بین المللی و با چشم اندازی به پوشش کلیه ذینفعان می پردازند. نظام آموزش عالی ایران نیز همگام با تحولات جهانی، همواره کوشیده است تا در قالب اهداف برنامه های بلندمدت به تقویت جایگاه سیستم آموزش عالی در سطح ملی و جهانی مبادرت ورزد و پاسخگوی نیازهای گوناگون جامعه نوین باشد یعنی با تولید دانش و پرورش نیروی انسانی به توسعه پایدار جامعه کمک کند (پورعزت و همکاران، ۱۳۸۷)؛ بنابراین با توجه به اینکه آموزش عالی در قرن بیست و یکم، در دو جنبه مهم پیشرفت نموده است: در این خصوص میتوان گفت در یک بعد، آموزش عالی، یک موضوع ملی است که بر این اساس طرح دولتی برای ارائه و صدور مجوز برای آن، اعم از دولتی و خصوصی لازم میباشد، این امر به تضمین کیفیت آموزش عالی، وجهه ملی و بومی می دهد. علیرغم، جنبه های مستقل آموزش عالی کشورهای مختلف، بسیاری از وجوه و مسائل و چالشهای آموزش عالی، بین اکثر کشورها مشترک میباشد. در این معنا، تضمین کیفیت در آموزش عالی به یک مسئله جهانی تبدیل می شود که در آن یک سازمان جهانی و بین المللی میتواند نقش حیاتی ایفا کند. در این میان تمامی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

نهادهـای تضمیـن کیفیـت، چـه بـا تجربـه و چـه کـم تجربـه، گزینـه های بسـیاری بـرای به اشـتراک گذاری تخصـص و تجربه در مدیریت کیفیت و اسـتانداردها به دسـت میآورنـد (شـبکه بیـن المللی نهادهـای تضمین کیفیـت در آمـوزش عالـی- طـرح راهبـردی ۲۰۱۲).
نظـام آمـوزش عالـی همـواره عامـل بنیـادی تکامـل و توسـعه اقتصـادی، اجتماعی، فرهنگی جامعه محسـوب می شـود. بنابرایـن کشـورهایی کـه خواهـان توسـعه هسـتند بایـد نظـام آموزشـی خـود را تقویـت نماینـد. شـرط لازم بـرای ایـن نوع توسـعه بررسـی و شـناخت دقیـق وضعیـت گذشـته و موجـود عوامـل و نیروهـای درونـی و بیرونی تأثیرگذار در فرایند توسـعه می باشـد. ایـن شـناخت بـه مدیـران دانشـگاه یـاری مـی رسـاند تـا بـا نگاهـی عمیـق بتوانـد الگـوی موجـود در هدایت دانشـگاه را برنامه ریـزی و توسـعه دانشـگاه را در حوزه بهبـود و توسـعه کیفیـت را مـورد تأمل قـرار داده و در نـوع سـازمان دهی فعالیت هـای دانشـگاهی، خلاقیت، نـوآوری و کیفیـت را مدنظـر قـرار دهد.
سیسـتم دانشـگاهی متأثـر از سـایر سیسـتم های

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

زیرساخت ها، مدیریت و رهبری دانسته است. با این حال چیزی که در اکثر مذاکرات مطرح می شود ، ضرورت توسعه آموزش عالی نیست، بلکه چگونگی و کیفیت این آموزش است که توجهات بسیاری را به خود معطوف ساخته است. این خود می تواند بحث ها و مذاکرات گسترده تری را در رابطه با تأثیر اقتصادی و اجتماعی توسعه و رشد در آموزش عالی بهمراه داشته باشد (سیسل دیر، ۲۰۰۹). تایشلر توسعه کمی آموزش عالی رابه همان اندازه وگستردگی نظام آموزش عالی می داند. به نظر وی گسترش آموزش عالی در اکثر کشورها به عنوان یک روند مثبت پیگیری می شود؛ اما توجه عمده در این حیطه بیشتر به موازین ثبت نامی یا نام نویسی معطوف بوده و کمتر به کیفیت آموزش وپژوهش وخدمات تخصصی به دانشجویان وکارکنان هیأت علمی توجه شده است (تایشلر، ۲۰۰۴). بورروکابال (۱۹۸۳) جنبه های بنیادی نهاد دانشگاه را شامل این ابعاد می داند: وظایف، مأموریت ها، اهداف، فلسفه دانشگاه به عنوان یک نهاد، ساختارها (توسلی و فاضلی، ۱۳۸۷). مطالعه OECD در مورد عوامل مرتبط با توسعه دانشگاه ها و توسعه منطقه ای به چهار عامل اساسی اشاره دارد: ۱. توسعه فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی؛ ۲. ظرفیت سازی منطقه ای؛ ۳. نوآوری منطقه ای؛ ۴. تولید و توسعه سرمایه انسانی و مهارت.

بررسی ها نشان می دهند روند توسعه دانشگاه ها در دنیا به سوی بازتعریفی از نقش دانشگاه ها (جیونا، ۱۹۶۶) و شکل گیری پارادایم جدیدی از مفهوم توسعه و برنامه ریزی درحال حرکت است. در کل با توجه به این مطالعات می توان مفهوم کیفیت را فرآیندی سیستمی و کل نگر به منظور سازماندهی و هدایت فعالیتها و کارکردهای سیستم دانشگاه (آموزشی، پژوهشی و خدماتی) و توسعه و بهبود قابلیت ها و ظرفیت های لازم متناسب با شرایط محیطی ،نیازها و تقاضای آن و نیز متناسب با مقتضیات درونی دانشگاه بدانیم که برنامه ریزی آن در تعامل پویا با محیط بوده و خطوط کلی حرکت دانشگاه را با رویکرد راهبردی و براساس تشخیص وضعیت دانشگاه مشخص می نماید.

هرچند برنامه ریزی آموزش عالی به منظور عرضه نیروی انسانی متخصص و ماهر از توجه خاصی هم در کشورهای پیشرفته و هم در کشورهای در حال توسعه برخورداراست، بااین وجود هم زمان با این روند توجه به کمبود نیروی انسانی متخصص و با صلاحیت، نگرانی هایی نیز درمورد عرضه وسیع فارغ التحصیلان در بسیاری از کشورها با توجه به رکود بسترهای اقتصادی وعوامل وابسته به آن وکاهش نرخ اشتغال بوجود آمده است. در طی دو دهه گذشته در کشور ما نیز این روند دنبال شده و دانشگاه های کشور در این مدت از رشد کمی چشمگیری برخوردارشده اند و به دلیل کمبود نیروی انسانی متخصص در برهه ای از زمان، دانشگاه های متعددی بدون توجه به نیازهای درازمدت جامعه و امکانات و سطح کمی و کیفی آنها تاسیس و گسترش یافته اند و دانشگاه های با سابقه نیز ظرفیت خود را به طور نامتناسب افزایش داده اند (دباغ، ۱۳۸۹). با این حال در مطالعات ذکر شده نیز تنها به برخی عوامل و ابعاد توجه شده است واین عوامل و مؤلفه ها نیز با توجه به وضعیت توسعه سیستم دانشگاه های کشور ما دچار نقصان است و به نقش عوامل اساسی مانندشناخت سیستم دانشگاه، شیوه سازماندهی وهدایت آن و در نهایت توسعه متوازن و متعادل با توجه به ظرفیت ها و منابع کم تر پرداخته شده است. توجه به این مطالب و نظر به تأکید برخی از اسناد بالادستی ازجمله نقشه جامع علمی کشورو از آنجا که گسترش دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی در کشور در دهه گذشته بدون توجه به کارکردها، چالش های موجود و توجه به مسأله ارتقای کیفیت عوامل دانشگاهی و تعالی آنها صورت گرفته است (دباغ، ۱۳۸۹، مهرعلیزاده و صالحی عمران، ۱۳۸۳، یمنی، ۱۳۸۷، فرجادی ۱۳۸۹، نیلی پور طباطبایی، ۱۳۸۷).

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۱. مؤلفه های بعد محیطی- اکولوژی در فرهنگ کیفیت

بعد محیطی- اکولوژی	محیط اقتصادی
	محیط اجتماعی
	محیط فرهنگی
	محیط تکنولوژیکی
	محیط سیاسی
	محیط قانونی
	محیط جغرافیایی
	ارتباط با دولت
	ارتباط با دانشگاههای دیگر
	مشتریان

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016

زمانـی که از سیسـتم دانشـگاهی وکیفیـت آن صحبت مـی شـود، شناسـایی نیروهـای مؤثـر دراین مفهـوم ضروری می نماید. محیط سیسـتم دانشـگاهی را شامل سـطوح منطقـه ای، ملی و بین المللی مـی دانند. توجه بـه ایـن سـطوح در تحلیـل عملکـرد دانشـگاه اساسـی اسـت. از طـرف دیگـر با طـرح دیدگاه هـا و نظریه های مختلـف از جملـه نظریه سیسـتمی و نظریه پیچیدگی و نظریـه های توسـعه و طبـق مطالعات صـورت گرفته وتجـارب نظـام هـای دانشـگاهی دنیـا (گـراو، ۲۰۰۹، صالحـی عمـران، ۱۳۹۱،OECD ، کلمـن وکـورت، ۱۹۹۳، سـوفن و آزیـا، ۲۰۰۹).

در مـورد شـناخت عناصـر دانشـگاه، مـی تـوان عوامل اساسـی مؤثـر در توسـعه دانشـگاه ها را بـه صـورت سیسـتمی کـه در آن عوامـل و نیروهـای درونـی و بیرونـی در تعامـل بـا هـم هسـتند بررسـی نمـود. این سیسـتم در بسـتر محدودیت هایـی کار می کنـد کـه هـم درونـی هسـتند و هـم بیرونـی، یعنـی هم منشـاء سـازمانی دارنـد و هـم منشـاء بیرونی (یمنـی، ۱۳۹۱). در ایـن چارچـوب محیـط درون و بیـرون دانشـگاه و زمینـه مـلاک عمل بـوده و عوامل مؤثـر در این محیط هـا کـه مـی توانـد مبنـای برنامـه ریـزی و مدیریـت توسـعه دانشـگاهی باشـد، تحلیل و بررسـی می شـود.

روش تحقیق

ایـن پژوهـش از لحـاظ هـدف، توصیفـی اسـت؛ زیـرا محقـق قصـد دارد باورهـا، سیاسـتها و عواملـی کـه به پدیـده موردنظـر شـکل مـی دهنـد و آنرا پـردازش می کننـد را شناسـایی نمایـد. از لحـاظ نتیجه ؛توسـعه ای اسـت، زیـرا بـا شناسـایی عوامل مؤثـر قصد این اسـت کـه نحـوه ارتبـاط بیـن عوامـل مؤثـر شناسـایی شـود و مـدل مطلوبـی از فرهنـگ کیفیـت در دانشـگاه آزاد اسـلامی ترسـیم گـردد. هـدف از تحقیـق توسـعه ای، مـدل سـازی و مشـخص نمـودن ارتبـاط بیـن عوامـل مؤثـر بـر یک پدیده اسـت. از لحاظ زمـان تحقیقی تک مقطعـی اسـت. اسـتراتژی تحقیق به صورت پیمایشـی مـی باشـد چـون محقـق بدنبـال یافتـن پاسـخ بـرای عوامـل مؤثر بـر فرهنگ کیفیت می باشـد و تحقیق از نـوع همبسـتگی- علـی می باشـد.

جامعه و نمونه آماری

بـا توجـه بـه مراحل موجـود در روش شناسـی تحقیق، مـی تـوان دو جامعه آمـاری را برای ایـن پژوهش لحاظ کرد.

الـف) جامعه آمـاری خبـرگان اول: ایـن جامعه به منظـور جـرح و تعدیلات و تصدیـق مولفه های فرهنگ کیفیـت، متناسـب با شـرایط و امکانـات بالقـوه، روایی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

پرسشنامه ها و در نهایت روایی کلی پرسشنامه تحقیق تعریف می گردند. اعضای این جامعه را اعضای هیئت علمی رشته مدیریت و علوم تربیتی با بیش از ده سال سابقه تدریس و تحقیق که دارای تخصص اجرایی با ۵ سال سابقه خدمت به بالا و یا تحقیقاتی در زمینه رفتار سازمانی و مدیریت فرهنگی می باشند، تشکیل میدهند. تعداد اعضای این جامعه اندک بوده و شامل افراد در دسترس میباشد.

ب) جامعه آماری خبرگان دوم: جامعه آماری اعضای هیأت علمی و مدعو واحدهای دانشگاه های آزاد اسلامی استان تهران در کلیه گرایش های دو رشته مدیریت و علوم تربیتی رشته علوم تربیتی می باشد که تعداد آنها ۷۲۰ نفر می باشد. با توجه به طبقه بندی موجود در بخش جامعه پژوهشی و آماری تحقیق، برای هر طبقه، از روش نمونه گیری متناسب با آن طبقه استفاده شده است.

ج) نمونه آماری خبرگان اول: تعداد اعضای این نمونه، اندک بوده و شامل افراد در دسترس میباشند. این گروه شامل افراد زیر می باشد:

۱. اساتید راهنما و مشاور (۳ نفر).

۲. نظرات شش نفرازخبرگان مدیریت که دارای تحصیلات تکمیلی هستند.

۳. نظرات شش نفر از روسای دانشگاه که در پست ریاست دانشگاه مشغول به کار هستند و سابقه خدمت آنها از ۵ سال بیشتر است.

د) نمونه آماری: از آنجایی که موضوع تحقیق از موضوعات جدید و تازه مطرح شده در مدیریت می باشد و تعداد افراد پاسخ دهنده مطلوب و مرتبط برای پاسخگویی محدود می باشد، سعی می شود تعداد پاسخ دهندگان را معیارهای مطرح شده در جامعه آماری، بر اساس قابلیت پاسخدهی نرم افزار لیزرل تعیین کنیم. نمونه پاسخ دهنده در بخش پیمایش تحقیق براساس فرمول کوکران۲۵۵ نفر مشارکت داشته اند.

این تحقیق در دانشگاه آزاد اسلامی صورت گرفته است و بعلت جدید بودن موضوع آن در فرهنگ، سعی شده است که ابتدا با کمک تحلیل عاملی اکتشافی برای هر یک از ابعاد فرعی در مدل ارائه شده، شاخص های اصلی در هر یک از ابعاد را شناسایی کنیم. سپس برای تأیید مدل از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شده است.

روش آزمون وتحلیل های آماری

در این تحقیق از تحلیل عاملی اکتشافی در جهت سنجش روایی از نوع واگرا استفاده گردیده است. همچنین جهت آزمودن مدلهای اندازه گیری و اطمینان از صحت آنها از تحلیل عاملی تائیدی (روایی همگرا) استفاده شده است. در تحلیل عاملی تأییدی پژوهشگر بدنبال تهیه مدلی است که فرض می شود داده های تجربی را بر پایه چند پارامتر بسیار اندک، توصیف، تبیین یا توجیه می کند. تحلیل عاملی (آزمون فرضیه) تعیین می کند که آیا داده ها با یک ساختار عاملی معین (که در فرضیه آمده) هماهنگ هستند یا نه.

با استفاده از تحلیل عاملی می‌توان مشخص نمود که آیا پرسشنامه شاخصهای موردنظر را اندازه‌گیری می‌کند یا خیر. در تحلیل عاملی باید سوالاتی که برای ارزیابی یک شاخص یا صفت خاص طرح شده‌اند دارای یک بار عاملی مشترک باشند و این عوامل معنی دار باشند.بنابراین کلیه سؤالات پرسشنامه های این تحقیق که با استفاده از پرسشنامه های معتبرعلمی طراحی شده بودند، ابتدا مورد تحلیل عاملی اکتشافی و سپس جهت معنی دار بودن مورد تحلیل عاملی تأییدی قرار گرفتند.

بیان یافته های تحقیق

الف- آمار توصیفی

بعد محیطی- اکولوژی در فرهنگ کیفیت

جدول ۱ نشان می دهد نمره مؤلفه اقتصادی از لحاظ کمترین و بیشترین مقدار داده ها در بازه ۱,۵ و ۵ قرار گرفته است که میانگین آن در بین اعضای هیأت علمی رشته علوم تربیتی استان تهران ۳,۵۷۴ و با انحراف معیار ۰,۷۷۵ نشان می دهد نمره این مؤلفه بیشتر از حد متوسط می باشد. میانگین و

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۱. شاخص های مرکزی وپراکندگی مؤلفه های تحقیق بعد محیطی- اکولوژی

مولفه	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	توزیع نرمال	احتمالات	مجموع	مجموع مربعات انحراف معیار
اقتصادی	۱,۵	۵	۳,۵۷۴	۰,۷۷۵	۳,۸۱۴	۰,۱۴۸	۹۰۷,۹۴۴	۱۵۲,۲۰۲
اجتماعی	۱	۵	۳,۴۲۵	۰,۶۸۷	۱۷,۳۱۱	۰,۰۰۰۱	۸۷۰,۰۰	۱۲۳,۰۷۸
فرهنگی	۱	۵	۳,۷۰۹	۰,۸۴۲	۱۳,۹۵۲	۰,۰۰۰۹	۹۴۲,۲۴۹	۱۷۹,۵۷۹
تکنولوژیکی	۲	۵	۳,۵۹۶	۰,۶۶۸	۲,۸۸۷	۰,۲۳۶	۹۱۳,۴۳۱	۱۱۳,۰۰۴
سیاسی	۲	۵	۳,۶۳۴	۰,۶۶۸	۱۲,۴۳۶	۰,۰۰۱	۹۲۳,۱۳۹	۱۱۹,۹۹۴
قانونی	۲	۵	۳,۶۳۳	۰,۷۱۲	۶,۴۳۶	۰,۰۴	۹۲۲,۸۳۳	۱۲۸,۵۲۱
جغرافیایی	۱,۵	۵	۳,۶۶۲	۰,۶۲۳	۳,۲۸۴	۰,۱۹۳	۹۳۰,۳۳۲	۹۸,۳۲۹
ارتباط با دولت	۱	۵	۳,۴۲۶	۰,۸۴۵	۱۰,۷۳۵	۰,۰۰۴	۸۷۰,۲۵۰۰	۱۸۰,۷۷۳
ارتباط با دانشگاه ها	۱	۵	۳,۲۵۰	۰,۹۵۳	۳,۱۴۶	۰,۲۰۷	۸۲۵,۶۶۶	۲۲۹,۹۸۵
مشتریان	۱,۵	۵	۳,۶۶۱	۰,۶۵۸	۷,۸۴۵	۰,۱۹	۹۳۰,۰۰	۱۰۹,۶۳۱

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016

داده های مربوط به سایر مؤلفه های بعد محیطی- اکولوژی در جدول ۱ ارائه شده که نشان میدهد نمره این مؤلفه ها نیز بیشتر از حد متوسط است. برای بررسی نرمال بودن مؤلفه های تحقیق در بعد محیطی مؤلفه اقتصادی، تکنولوژیکی، سیاسی، قانونی، ارتباط با سایر دانشگاهها و مشتریان از توزیع نرمال برخوردارهستند؛ اما سایر مؤلفه ها از توزیع نرمال برخوردار نیستند.

تجزیه و تحلیل واریانس وکوواریانس

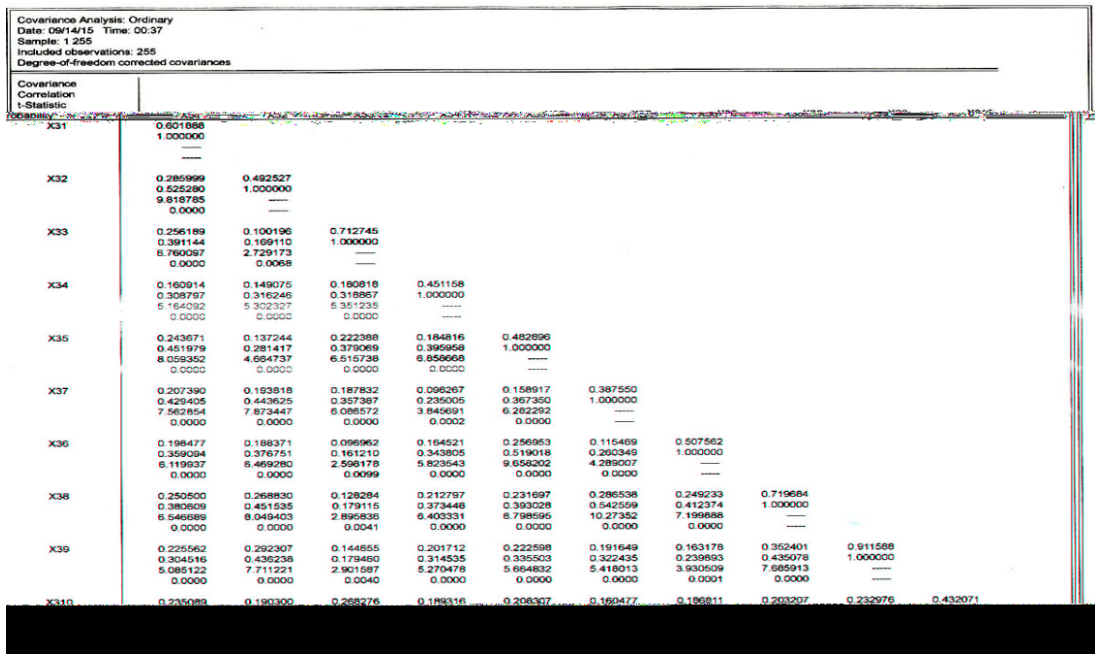
جدول ۲ ضریب همبستگی بین متغیرهای بعد محیطی- اکولوژی را نشان می دهد. از طریق نتایج ناشی از نرم افزار مورد استفاده مواردی همچون کواریانس، همبستگی، آزمون t، و سطح احتمالی مربوط به داده های مؤلفه های تحقیق استخراج می شود. در این ارتباط از طریق ضرایب همبستگی دو به دو مؤلفه ها، و احتمال آزمون t مربوطه وجود یا عدم وجود ارتباط بین شاخص ها بدست می آید؛ بعنوان مثال ضریب همبستگی دو مولفه x۳۲ و x۳۱ نمایانگر وجود ارتباط معنادار بین این دو مؤلفه ها است. با توجه به اینکه عدد بدست آمده از آزمون t بزرگتر از ۱/۹۶ است و درجه احتمال مؤلفه ها کمتر از ۰/۰۵ است می توان گفت اولاً این ارتباط مثبت و همسو است و دوم اینکه درجه همبستگی این دو شاخص برابر با ۰/۵۲ می باشد که نشانگر وجود ارتباط مطلوب بین این دو می باشد. در مورد سایر مؤلفه ها نیز به همین صورت می توان استنتاج نمود. جدول (۳) از منظر دیگر این رابطه را نشان میدهد.

آزمون همسانی میانگین مؤلفه ها

با توجه به آزمون همسانی میانگین مؤلفه ها و براساس مقادیر آزمون آماره F که برابر با ۹/۴۴ است و همچنین سطح احتمال ۰/۰۰۰ از نظر این آزمون تفاوتی بین میانگین مؤلفه ها در بعد محیطی وجود ندارد. بعبارت دیگر همسان و از یکسانگی برخوردار است. نتایج این آزمون در جدول ۴ نمایش داده شده است.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۲. ضرایب همبستگی مؤلفه های بعد محیطی- اکولوژی؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

Covariance Analysis: Ordinary
Date: 09/14/15 Time: 00:37
Sample: 1 255
Included observations: 255
Degree-of-freedom corrected covariances

Covariance
Correlation
t-Statistic

X31	0.601888									
	1.000000									

X32	0.285999	0.492527								
	0.525280	1.000000								
	9.818785	-----								
	0.0000	-----								
X33	0.256189	0.100196	0.712745							
	0.391144	0.169110	1.000000							
	6.760097	2.729173	-----							
	0.0000	0.0068	-----							
X34	0.160914	0.149075	0.180818	0.451158						
	0.308797	0.316246	0.318867	1.000000						
	5.164092	5.302327	5.351235	-----						
	0.0000	0.0000	0.0000	-----						
X35	0.243671	0.137244	0.222388	0.184816	0.482896					
	0.451979	0.281417	0.379069	0.395958	1.000000					
	8.059352	4.664737	6.515738	6.858668	-----					
	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	-----					
X37	0.207390	0.193818	0.187832	0.098267	0.158917	0.387550				
	0.429405	0.443625	0.357387	0.235005	0.367350	1.000000				
	7.562854	7.873447	6.086572	3.845691	6.262292	-----				
	0.0000	0.0000	0.0000	0.0002	0.0000	-----				
X36	0.198477	0.188371	0.096962	0.164521	0.256953	0.115469	0.507562			
	0.359094	0.376751	0.161210	0.343805	0.519018	0.260349	1.000000			
	6.119937	6.469280	2.598178	5.823543	9.658202	4.289007	-----			
	0.0000	0.0000	0.0099	0.0000	0.0000	0.0000	-----			
X38	0.250500	0.268830	0.128264	0.212797	0.231697	0.286538	0.249233	0.719684		
	0.380609	0.451535	0.179115	0.373448	0.393028	0.542559	0.412374	1.000000		
	6.546689	8.049403	2.895836	6.403331	6.798595	10.27352	7.199888	-----		
	0.0000	0.0000	0.0041	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	-----		
X39	0.225562	0.292307	0.144655	0.201712	0.222598	0.191649	0.163178	0.352401	0.911586	
	0.304516	0.436238	0.179460	0.314535	0.335503	0.322435	0.239893	0.435078	1.000000	
	5.085122	7.711221	2.901587	5.270478	5.664832	5.418013	3.930509	7.685913	-----	
	0.0000	0.0000	0.0040	0.0000	0.0000	0.0000	0.0001	0.0000	-----	
X310	0.235089	0.190300	0.268276	0.189316	0.208307	0.169477	0.196811	0.203207	0.232976	0.432071

جدول ۳. ضرایب همبستگی مؤلفه های بعد محیطی از منظر دیگر؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

Principal Components Analysis
Date: 09/14/15 Time: 00:38
Sample: 1 255
Included observations: 255
Computed using: Ordinary correlations
Extracting 10 of 10 possible components

Eigenvalues: (Sum = 10, Average = 1)

Number	Value	Difference	Proportion	Cumulative Value	Cumulative Proportion
1	4.323139	3.252332	0.4323	4.323139	0.4323
2	1.070807	0.157344	0.1071	5.393946	0.5394
3	0.913463	0.137563	0.0913	6.307408	0.6307
4	0.775899	0.081820	0.0776	7.083308	0.7083
5	0.694079	0.081588	0.0694	7.777387	0.7777
6	0.612492	0.103071	0.0612	8.389879	0.8390
7	0.509421	0.113759	0.0509	8.899299	0.8899
8	0.395662	0.007325	0.0396	9.294961	0.9295
9	0.388337	0.071636	0.0388	9.683299	0.9683
10	0.316701	---	0.0317	10.00000	1.0000

Eigenvectors (loadings):

Variable	PC 1	PC 2	PC 3	PC 4	PC 5	PC 6	PC 7	PC 8	PC 9	PC 10
X31	0.342241	0.066383	0.208294	-0.322917	-0.448514	-0.027470	0.494274	-0.368339	0.204526	0.327217
X32	0.327112	-0.382843	0.165774	-0.061603	-0.511731	-0.202818	-0.090485	0.381155	-0.162422	-0.481977
X33	0.257170	0.646151	0.342733	0.076050	0.092395	0.052081	-0.038186	0.405588	0.432989	-0.168564
X34	0.291658	0.168871	-0.338606	0.528795	0.023962	-0.607964	0.254820	0.066415	-0.156567	0.167596
X35	0.337405	0.224336	-0.332803	-0.188255	0.212979	0.408497	0.378637	-0.035242	-0.420578	-0.394854
X37	0.320993	-0.137337	0.461349	-0.240949	0.461510	-0.129987	-0.085020	0.190609	-0.425196	0.391104
X36	0.299112	-0.061116	-0.606380	-0.386559	-0.037050	0.051850	-0.318500	0.320326	0.264884	0.333763
X38	0.335735	-0.377086	-0.000862	-0.010080	0.479987	-0.191033	0.000510	-0.354074	0.484086	-0.344088
X39	0.285871	-0.335947	0.068231	0.586566	-0.047717	0.599438	0.069356	0.120322	0.105079	0.254500
X310	0.351967	0.273893	0.032565	0.139414	-0.188325	0.059185	-0.651358	-0.519717	-0.215809	-0.026247

Ordinary correlations:

	X31	X32	X33	X34	X35	X37	X36	X38	X39	X310
X31	1.000000									
X32	0.525280	1.000000								
X33	0.391144	0.169110	1.000000							
X34	0.308797	0.316246	0.318867	1.000000						
X35	0.451979	0.281417	0.379069	0.395958	1.000000					
X37	0.429405	0.443625	0.357387	0.235005	0.367350	1.000000				
X36	0.359094	0.376751	0.161210	0.343805	0.519018	0.260349	1.000000			
X38	0.380609	0.451535	0.179115							

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016

آزمون علیت گرنجری مؤلفه ها

براساس این آزمون وجود یا عدم وجود علیت بین مؤلفه ها مورد بررسی قرار می گیرد. آزمون فرضیه براساس آزمون علیت گرنجر بصورت زیر است:

X علت گرنجری Yنیست: H۰

Yعلت گرنجری Xنیست: H۱

برای تمامی مولفه های محیطی- اکولوژی، این آزمون صورت گرفته است که خروجی نرم افزار به صورت جدول ۵ ارائه می گردد. بطور کلی نتایج ناشی از این آزمون نشان می دهد که در سطح اطمینان ۰/۹۵ علیت دیگری هستند و این خود نشان از وجود رابطه بین شاخص هاست به این

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۴. جدول آزمون همسانی میانگین ها؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

Test for Equality of Means Between Series
Date: 09/14/15 Time: 00:38
Sample: 1 255
Included observations: 255

Method	df	Value	Probability
Anova F-test	(9, 2540)	9.448107	0.0000
Welch F-test*	(9, 1034.09)	7.732637	0.0000

*Test allows for unequal cell variances

Analysis of Variance

Source of Variation	df	Sum of Sq.	Mean Sq.
Between	9	48.46598	5.385109
Within	2540	1447.716	0.569967
Total	2549	1496.182	0.586968

Category Statistics

Variable	Count	Mean	Std. Dev.	Std. Err. of Mean
X31	255	3.571349	0.775814	0.048583
X32	255	3.419608	0.701803	0.043949
X33	255	3.704898	0.844242	0.052869
X34	255	3.591231	0.671683	0.042062
X35	255	3.627996	0.694907	0.043517
X37	255	3.661431	0.622535	0.038985
X36	255	3.630718	0.712434	0.044614
X38	255	3.420588	0.848342	0.053125
X39	255	3.245749	0.954771	0.059790
X310	255	3.662745	0.657321	0.041163
All	2550	3.553631	0.766139	0.015172

معنا ومفهوم که تغییرات یکی ناشی از تغییرات دیگری است؛ یعنی علیت تغییرات هر کدام متأثر از تغییرات دیگری می باشد.

آمار توصیفی ابعاد اصلی فرهنگ کیفیت

جدول ۶ نشان می‌دهد نمره بعد روانشناختی-فرهنگی از لحاظ کمترین و بیشترین مقدار داده ها در بازه ۲,۷۵ و۴,۷۵ قرار گرفته است که میانگین آن در بین افراد نمونه آماری ۳,۷۳۳ و با انحراف معیار ۰,۴۰۸ نشان می دهد نمره این مؤلفه بیشتر از حد متوسط می باشد. میانگین و داده های مربوط به سایر ابعاد فرهنگ کیفیت در جدول ۶ ارائه شده است که نشان می دهد نمره این ابعاد نیز بیشتر از حد متوسط است. برای بررسی نرمال بودن ابعاد فرهنگ کیفیت نتایج تحلیل نشان می دهد هر سه بعد از توزیع نرمال برخوردارهستند.

تجزیه وتحلیل واریانس وکوواریانس

جدول ۷ ضریب همبستگی بین ابعاد رفتار فرهنگ کیفیت را نشان می دهد.

از طریق نتایج ناشی از نرم افزار مورد استفاده مواردی همچون کواریانس، همبستگی، آزمون t، و

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

سطح احتمالی مربوط به ابعاد این فرهنگ استخراج می شود. بعنوان مثال ضریب همبستگی دو مولفه avx۲ و avx۱ نمایانگر وجود ارتباط معنادار بین این دو مؤلفه ها است. می توان گفت اولاً این ارتباط مثبت و همسو است و دوم اینکه درجه همبستگی این دو شاخص برابر با ۰/۶۹ می باشد که نشانگر وجود ارتباط مطلوب بین این دو می باشد. جدول (۸) از منظر دیگر این رابطه را نشان می دهد.

آزمون همسانی میانگین متغیرها

با توجه به آزمون همسانی میانگین متغیرها و براساس مقادیر آزمون آماره F که برابر با ۹/۱۳ است و همچنین سطح احتمال ۰/۰۰۱ از نظر این آزمون تفاوتی بین میانگین ابعاد این فرهنگ وجود ندارد. بعبارت دیگر همسان و از یکسانگی برخوردار است. نتایج این آزمون در جدول (۹) نمایش داده شده است.

آزمون علیت گرنجری مؤلفه ها

براساس این آزمون وجود یا عدم وجود علیت بین متغیرهای مورد بررسی قرار می گیرد.آزمون فرضیه براساس آزمون علیت گرنجر بصورت زیر است:

H۰: X علت گرنجری Yنیست

H۱: Yعلت گرنجری Xنیست

برای تمامی ابعاد فرهنگ کیفیت، این آزمون صورت گرفته است که خروجی نرم افزار به صورت جدول ۱۰ ارائه می گردد.

بطور کلی نتایج ناشی از این آزمون نشان می دهد که در سطح اطمینان ۰/۹۵ علیت دیگری هستند واین خود نشان از وجود رابطه بین شاخص هاست به این معنا و مفهوم که تغییرات یکی ناشی از تغییرات دیگری است؛ یعنی علیت تغییرات هر کدام متأثر از تغییرات دیگری می باشد.

ب- آماراستنباطی

تحلیل عاملی اکتشافی بعد محیطی-اکولوژی

برای روایی سازه واگرا، از روش تحلیل عاملی اکتشافی به شیوه مولفه های اصلی با چرخش واریماکس استفاده شده است. مقدار شاخص

جدول ۵. آزمون گرنجر مؤلفه های بعد محیطی- اکولوژی؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

Pairwise Granger Causality Tests
Date: 09/14/15 Time: 00:45
Sample: 1 255
Lags: 1

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
X32 does not Granger Cause X31	254	1.72324	0.1905
X31 does not Granger Cause X32		6.70245	0.0102
X33 does not Granger Cause X31	254	0.01017	0.9198
X31 does not Granger Cause X33		0.23206	0.6304
X34 does not Granger Cause X31	254	1.93135	0.1656
X31 does not Granger Cause X34		5.79453	0.0168
X35 does not Granger Cause X31	254	2.92332	0.0885
X31 does not Granger Cause X35		0.92206	0.3379
X37 does not Granger Cause X31	254	0.22936	0.6324
X31 does not Granger Cause X37		20.5603	9.E-06
X36 does not Granger Cause X31	254	0.04171	0.8383
X31 does not Granger Cause X36		4.86316	0.0280
X38 does not Granger Cause X31	254	0.70767	0.4010
X31 does not Granger Cause X38		17.0337	5.E-05
X39 does not Granger Cause X31	254	0.26576	0.6066
X31 does not Granger Cause X39		14.5907	0.0002
X310 does not Granger Cause X31	254	0.20483	0.6512
X31 does not Granger Cause X310		5.56405	0.0191
X33 does not Granger Cause X32	254	0.18267	0.6871
X32 does not Granger Cause X33		2.26836	0.1333
X34 does not Granger Cause X32	254	5.50146	0.0198
X32 does not Granger Cause X34		14.7732	0.0002
X35 does not Granger Cause X32	254	1.32899	0.2501
X32 does not Granger Cause X35		3.75607	0.0537
X37 does not Granger Cause X32	254	0.18814	0.6665
X32 does not Granger Cause X37		27.3959	4.E-07
X36 does not Granger Cause X32	254	1.01358	0.3150
X32 does not Granger Cause X36		5.78872	0.0169
X38 does not Granger Cause X32	254	2.48760	0.1160
X32 does not Granger Cause X38		13.3611	0.0003
X39 does not Granger Cause X32	254	6.13555	0.0139
X32 does not Granger Cause X39		22.0844	4.E-06
X310 does not Granger Cause X32	254	2.38762	0.1236
X32 does not Granger Cause X310		2.26288	0.1338
X34 does not Granger Cause X33	254	8.20754	0.0045
X33 does not Granger Cause X34		0.57055	0.4508
X35 does not Granger Cause X33	254	0.00413	0.9488
X33 does not Granger Cause X35		0.42828	0.5134
X37 does not Granger Cause X33	254	0.53857	0.4637
X33 does not Granger Cause X37		1.15503	0.2836
X36 does not Granger Cause X33	254	0.03430	0.8532
X33 does not Granger Cause X36		0.01744	0.8950
X38 does not Granger Cause X33	254	0.29119	0.5899
X33 does not Granger Cause X38		2.15713	0.1432
X39 does not Granger Cause X33	254	0.40683	0.5242
X33 does not Granger Cause X39		0.02197	0.8823
X310 does not Granger Cause X33	254	0.04159	0.8386
X33 does not Granger Cause X310		9.29794	0.0025
X35 does not Granger Cause X34	254	0.21327	0.6446
X34 does not Granger Cause X35		2.27921	0.1324
X37 does not Granger Cause X34	254	2.36226	0.1256
X34 does not Granger Cause X37		5.80169	0.0167
X36 does not Granger Cause X34	254	1.88379	0.1711
X34 does not Granger Cause X36		0.00148	0.9693
X38 does not Granger Cause X34	254	5.05277	0.0146
X34 does not Granger Cause X38		3.63806	0.0576
X39 does not Granger Cause X34	254	8.46497	0.0039
X34 does not Granger Cause X39		5.29245	0.0222
X310 does not Granger Cause X34	254	1.67583	0.1967
X34 does not Granger Cause X310		0.09783	0.7547
X37 does not Granger Cause X35	254	0.00385	0.9506
X35 does not Granger Cause X37		14.4290	0.0002
X36 does not Granger Cause X35	254	0.42341	0.5158
X35 does not Granger Cause X36		5.05879	0.0254
X38 does not Granger Cause X35	254	0.47095	0.4932
X35 does not Granger Cause X38		6.01728	0.0148
X39 does not Granger Cause X35	254	0.23471	0.6285
X35 does not Granger Cause X39		0.01126	0.9156
X310 does not Granger Cause X35	254	0.30770	0.5796
X35 does not Granger Cause X310		0.28552	0.5936
X36 does not Granger Cause X37	254	10.0671	0.0017
X37 does not Granger Cause X36		2.78293	0.0965
X38 does not Granger Cause X37	254	1.11421	0.2922
X37 does not Granger Cause X38		1.00097	0.3180
X39 does not Granger Cause X37	254	1.91215	0.1680
X37 does not Granger Cause X39		3.54939	0.0607
X310 does not Granger Cause X37	254	9.85183	0.0021
X37 does not Granger Cause X310		4.69231	0.0312
X38 does not Granger Cause X36	254	1.84247	0.1759
X36 does not Granger Cause X38		0.37660	0.5400
X39 does not Granger Cause X36	254	9.56919	0.0021
X36 does not Granger Cause X39		0.29304	0.5888
X310 does not Granger Cause X36	254	0.02351	0.8782
X36 does not Granger Cause X310		0.67850	0.4109
X39 does not Granger Cause X38	254	6.84219	0.0094
X38 does not Granger Cause X39		5.80431	0.0167
X310 does not Granger Cause X38	254	2.26976	0.1332
X38 does not Granger Cause X310		0.48383	0.4873
X310 does not Granger Cause X39	254	1.69704	0.1939
X39 does not Granger Cause X310		0.03578	0.8501

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۶. شاخص های مرکزی و پراکندگی ابعاد تحقیق؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

ابعاد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	توزیع نرمال	احتمالات	مجموع	مجذور مجموع انحراف معیار
روانشناختی- فرهنگی	۲,۵۷۲	۴,۷۵۸	۳,۷۳۳	۰,۴۰۸	۱,۹۰۱	۰,۳۸۶	۹۵۱,۹۶۳	۴۲,۳۱۳
ساختاری- مدیریتی	۲,۱۶۲	۴,۹۱۶	۳,۶۴۷	۰,۵۱۹	۰,۴۴۶	۰,۷۹۹	۹۳۰,۰۰۳	۶۸,۵۹۳
محیطی-اکولوژی	۲,۰۸۳	۴,۹۰۰	۳,۵۵۳	۰,۴۸۸	۰,۱۴۰	۰,۹۳۲	۹۰۶,۱۷۶	۶۰,۶۲۸
مشاهدات	۲۵۵							

کفایت نمونه برداری بعد محیطی، ۰/۸۵۸ می باشد. همچنین معنادار بودن مشخصه کرویت بارتلت، حاکی از وجود شرایط مناسب جهت اجرای تحلیل عاملی بود.

بر اساس تحلیل مولفه های اصلی و چرخش واریماکس در تحلیل عاملی اکتشافی، ۱۰ عامل (مولفه) شناسایی شدند که به تبع آن گویه هایی که از این عامل ها (مولفه ها) پشتیبانی می کنند در جدول ۱۲ ارائه شده است.

نامگذاری عامل ها

۱-عامل یکم با ۴ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «عوامل اقتصادی» نامگذاری شد.

۲- عامل دوم با ۴ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «عوامل اجتماعی» نامگذاری شد.

۳- عامل سوم با ۳ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «عوامل فرهنگی» نامگذاری شد.

۴- عامل چهارم با ۳ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «عوامل تکنولوژیکی» نامگذاری شد.

۵-عامل پنجم با ۳ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «عوامل سیاسی» نامگذاری شد.

۶- عامل ششم با ۲ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «عوامل قانونی» نامگذاری شد.

۷- عامل هفتم با ۴ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «وضعیت جغرافیایی» نامگذاری شد.

۸-عامل هشتم با ۳ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «ارتباط با دولت» نامگذاری شد.

۹-عامل نهم با ۲ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «ارتباط با دانشگاهی دیگر» نامگذاری شد.

۱۰-عامل دهم با ۴ سوال همبستگی قوی دارد و تحت عنوان «مشتری» نامگذاری شد.

تحلیل عاملی تاییدی بعد محیطی-اکولوژی

لازم به ذکر است که برای اینکه مدل اندازه گیری یا همان تحلیل عاملی تأییدی، تأیید شود، اولا باید شاخص های آن برازش مناسبی داشته باشند و ثانیا مقادیر t-value ضرایب استاندارد آن باید معنی دار باشند. اگرمقدار کم، نسبت به درجه آزادی(df) کوچکتر از ۳ ، RMSE کوچکتر از ۰,۰۸ (کمتر از ۰,۱۰ قابل قبول و مناسب) ونیز GFI و NFI بزرگتر از ۹۰ % باشند، می توان نتیجه گرفت که مدل برازش بسیار مناسبی دارد.مقادیر tنیز اگر از ۱,۹۶ بزرگتر یا از ۱,۹۶- کوچکتر باشند، در سطح اطمینان ۹۹ % معنی دار خواهند بود. شکل زیر خروجی لیزرل درباره ضرایب استاندارد مولفه های عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل تکنولوژیکی، عوامل سیاسی، عوامل قانونی، وضعیت جغرافیایی، ارتباط با دولت، ارتباط با دانشگاهی دیگر و مشتری از بعد محیطی- اکولوژی را نشان می دهد.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۷. ضرایب همبستگی ابعاد روانشناختی و فرهنگی، ساختاری و مدیریتی، محیطی؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

Covariance Analysis: Ordinary
Date: 09/14/15 Time: 00:19
Sample: 1 255
Included observations: 255
Degree-of-freedom corrected covariances

Covariance Correlation t-Statistic Probability	AVX1	AVX2	AVX3
AVX1	0.166587 1.000000 ----- -----		
AVX2	0.146767 0.691960 15.24553 0.0000	0.270055 1.000000 ----- -----	
AVX3	0.119286 0.598198 11.87363 0.0000	0.193533 0.762265 18.73200 0.0000	0.238696 1.000000 ----- -----

جدول ۸. ضرایب همبستگی بین ابعاد فرهنگ کیفیت از منظر دیگر؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

Principal Components Analysis
Date: 09/14/15 Time: 00:23
Sample: 1 255
Included observations: 255
Computed using: Ordinary correlations
Extracting 3 of 3 possible components

Eigenvalues: (Sum = 3, Average = 1)

Number	Value	Difference	Proportion	Cumulative Value	Cumulative Proportion
1	2.370460	1.960419	0.7902	2.370460	0.7902
2	0.410041	0.190542	0.1367	2.780501	0.9268
3	0.219499	---	0.0732	3.000000	1.0000

Eigenvectors (loadings):

Variable	PC 1	PC 2	PC 3
AVX1	0.554623	0.789778	0.262000
AVX2	0.600450	-0.161881	-0.783106
AVX3	0.576067	-0.591647	0.564005

نمودار ۲ خروجی لیزرل درباره حالت معنی داری مولفه های عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل تکنولوژیکی، عوامل سیاسی، عوامل قانونی، وضعیت جغرافیایی، ارتباط با دولت، ارتباط با دانشگاهی دیگر و مشتری از بعد محیطی- اکولوژی را نشان می دهد.

مقادیر tنیز اگر از ۱,۹۶ بزرگتر یا از ۱,۹۶- کوچکتر باشند، در سطح اطمینان ۹۹ % معنی دار خواهند بود. در اینجا تمامی مقادیر tنیز خارج از بازه ی ۱,۹۶و۱,۹۶- می باشند که حاکی از معنی دار بودن در سطح اطمینان ۹۹ % ابعاد با گویه ها می باشد. سؤال اساسی مطرح شده این است که آیا این

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

جدول ۹

Test for Equality of Means Between Series
Date: 09/14/15 Time: 00:21
Sample: 1 255
Included observations: 255

Method	df	Value	Probability
Anova F-test	(2, 762)	9.135680	0.0001
Welch F-test*	(2, 502.267)	10.18209	0.0000

*Test allows for unequal cell variances

Analysis of Variance

Source of Variation	df	Sum of Sq.	Mean Sq.
Between	2	4.113115	2.056557
Within	762	171.5358	0.225113
Total	764	175.6490	0.229907

Category Statistics

Variable	Count	Mean	Std. Dev.	Std. Err. of Mean
AVX1	255	3.733192	0.408151	0.025559
AVX2	255	3.647074	0.519668	0.032543
AVX3	255	3.553631	0.488566	0.030595
All	765	3.644632	0.479486	0.017336

جدول ۱۰. آزمون گرنجر ابعاد اصلی فرهنگ کیفیت؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

Pairwise Granger Causality Tests
Date: 09/14/15 Time: 00:21
Sample: 1 255
Lags: 1

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
AVX2 does not Granger Cause AVX1	254	9.50697	0.0023
AVX1 does not Granger Cause AVX2		3.11102	0.0790
AVX3 does not Granger Cause AVX1	254	2.19707	0.1395
AVX1 does not Granger Cause AVX3		0.52130	0.4710
AVX3 does not Granger Cause AVX2	254	0.60262	0.4383
AVX2 does not Granger Cause AVX3		4.30577	0.0390

جدول ۱۱. اندازه KMO و آزمون کرویت بارتلت آزمون

آزمون KMO (مقیاس کفایت نمونه برداری)		۰/۸۵۸
آزمون کرویت بارتلت	تخمین خی دو	۳/۸۶۰
	درجه آزادی	۵۲۸
	سطح معناداری	۰/۰۰۰

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

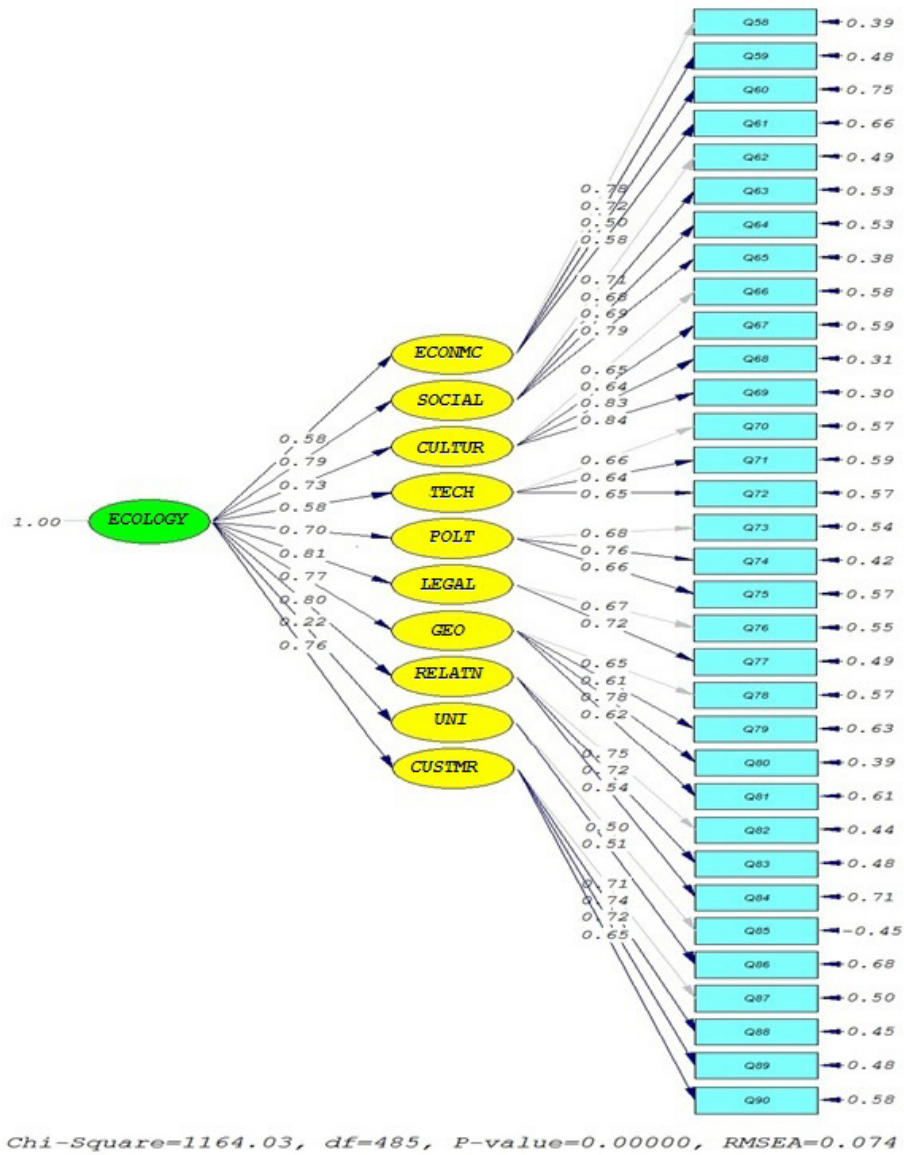
جدول ۱۲. ماتریس عاملی پس از چرخش به شیوه واریماکس؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

شماره گویه ها	عامل ۱ (اقتصادی)	عامل ۲ (اجتماعی)	عامل ۳ (فرهنگی)	عامل ۴ (تکنولوژیکی)	عامل ۵ (سیاسی)	عامل ۶ (قانونی)	عامل ۷ (جغرافیایی)	عامل ۸ (دولت)	عامل ۹ (دانتشگاه)	عامل ۱۰ (مشتری)
۵۸	۰,۶۳۸									
۵۹	۰,۶۶۹									
۶۰	۰,۵۶۸									
۶۱	۰,۶۱۳									
۶۲		۰,۵۶۳								
۶۳		۰,۶۴۰								
۶۴		۰,۶۹۸								
۶۵		۰,۷۱۴								
۶۶			۰,۶۲۸							
۶۷			۰,۶۶۱							
۶۸			۰,۸۱۷							
۶۹			۰,۷۴۵							
۷۰				۰,۵۶۶						
۷۱				۰,۷۳۸						
۷۲				۰,۷۶۱						
۷۳					۰,۶۷۴					
۷۴					۰,۷۶۱					
۷۵					۰,۶۷۲					
۷۶						۰,۶۷۴				
۷۷						۰,۷۶۱				
۷۸							۰,۶۹۸			
۷۹							۰,۶۶۴			
۸۰							۰,۷۶۵			
۸۱							۰,۵۵۳			
۸۲								۰,۶۹۸		
۸۳								۰,۷۵۰		
۸۴								۰,۷۰۶		
۸۵									۰,۸۴۲	
۸۶									۰,۸۶۴	
۸۷										۰,۷۳۴
۸۸										۰,۶۸۹
۸۹										۰,۷۲۱
۹۰										۰,۶۴۸

مـدل اندازه گیـری؛ مناسـب اسـت؟ برای پاسـخ به این پرسـش بایسـتی آمـارهٔ و سـایر معیارهـای مناسـب بـودن بـرازش مـدل مـورد بررسـی قـرار گیـرد. جدول ضرایـب اسـتاندارد، مقادیر t و شـاخص های بـرازش را نشـان مـی دهد.

بـا نگاهـی با نتایـج خروجی لیـزرل، ملاحظه می شـود

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

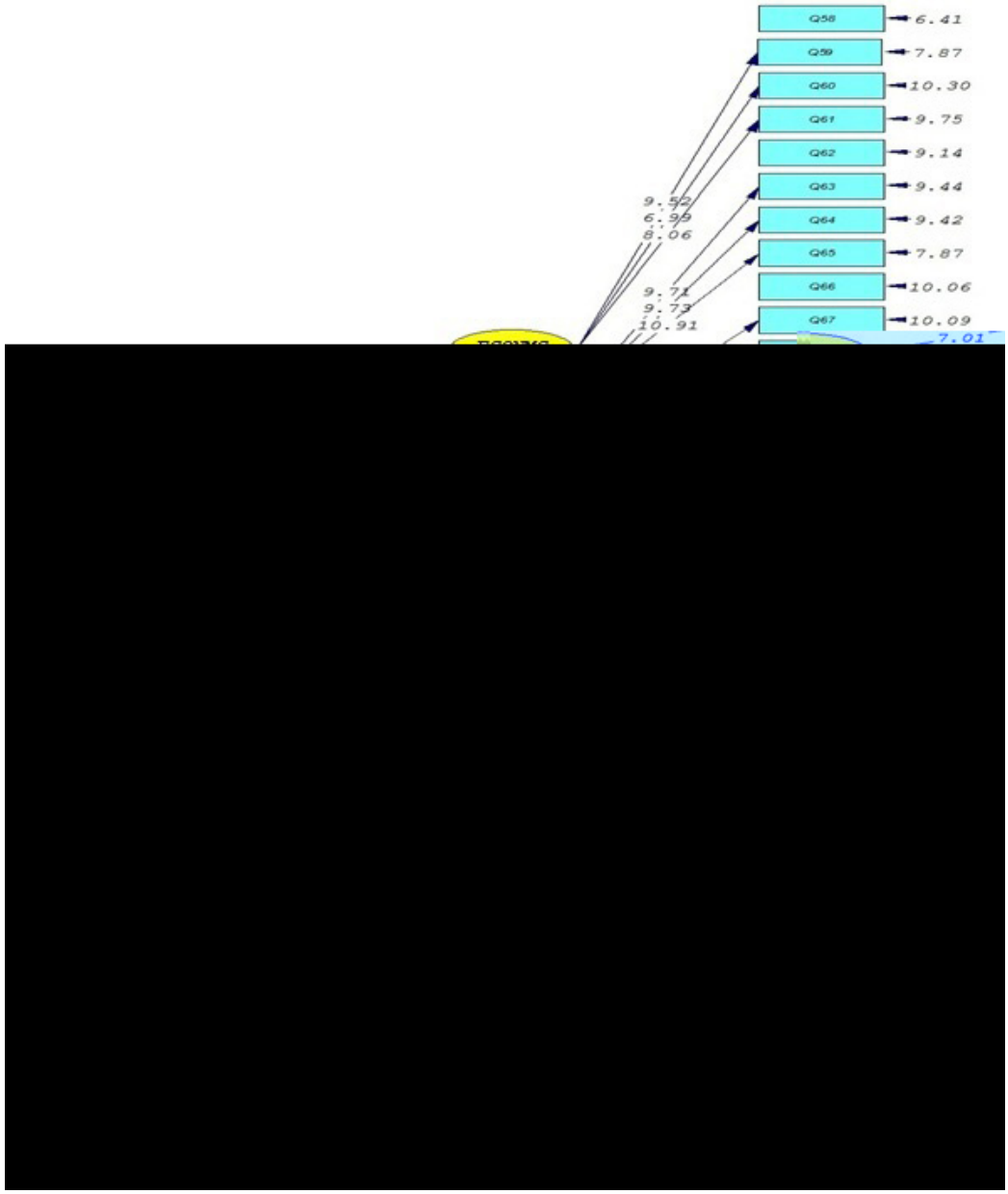

نمودار ۱. حالت ضرایب استاندارد مولفه های عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل تکنولوژیکی، عوامل سیاسی، عوامل قانونی، وضعیت جغرافیایی، ارتباط با دولت، ارتباط با دانشگاهی دیگر و مشتری؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

که مدل اندازه گیری عوامل محیطی-اکولوژیمدل مناسبی است چون که مقدار کای دو، مقدار RMSEA کمتر از ۱۰% و نسبت کای دو به درجه آزادی آن کمتر از ۳ و نیز مقدارCFI و GFI و NFI آن بالای ۹۰ درصد است. کلیه مقادیر t نیز معنی دار می باشند. با توجه به بارهای عاملی بدست آمده از سازه های تحقیق در مرتبه اول همگی در سطح خطای ۵درصد آزمون شده اند و تمامی بارهای عاملی در سطح ۰/۹۵ (آماره t در خارج از بازه ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+) توانسته اند سهم معناداری را در اندازه گیری سازه مورد نظر ایجاد نمایند. شاخصی که بار عاملی بالاتری را داشته باشد سهم بیشتری در اندازه گیری سازه مربوطه ایفا می کند. لذا نتایج بدست آمد آنچه محقق قصد اندازه گیری آن را داشته است

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

نمودار ۲. حالت معنی داری مولفه های عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل تکنولوژیکی، عوامل سیاسی، عوامل قانونی، وضعیت جغرافیایی، ارتباط با دولت، ارتباط با دانشگاهی دیگر و مشتری از بعد محیطی- اکولوژی

جدول ۱۲. شاخص های برازش مولفه های عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل تکنولوژیکی، عوامل سیاسی، عوامل قانونی، وضعیت جغرافیایی، ارتباط با دولت، ارتباط با دانشگاهی دیگر و مشتری

	/Df	RMSEA	CFI	GFI	NFI
۱۱۶۴,۰۳	۲/۴۰	۰,۰۷۴	۰,۹۳	۰,۹۸	۰,۹۵

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

با استفاده از این ابزار محقق شده است.

نتیجه گیری و جمع بندی

هرچند برنامه ریزی آموزش عالی به منظور عرضه نیروی انسانی متخصص و ماهر از توجه خاصی هم در کشورهای پیشرفته و هم در کشورهای در حال توسعه برخورداراست، بااین وجود هم زمان با این روند توجه به کمبود نیروی انسانی متخصص و با صلاحیت، نگرانی هایی نیز درمورد عرضه وسیع فارغ التحصیلان در بسیاری از کشورها با توجه به رکود بسترهای اقتصادی وعوامل وابسته به آن وکاهش نرخ اشتغال بوجود آمده است. در طی دو دهه گذشته در کشور ما نیز این روند دنبال شده و دانشگاه های کشور در این مدت از رشد کمی چشمگیری برخوردارشده اند و به دلیل کمبود نیروی انسانی متخصص در برهه ای از زمان، دانشگاه های متعددی بدون توجه به نیازهای درازمدت جامعه و امکانات و سطح کمی و کیفی آنها تاسیس و گسترش یافته اند و دانشگاه های با سابقه نیز ظرفیت خود را به طور نامتناسب افزایش داده اند. نکته اصلی این است که محیط باید بستر ساز باشد. محیط از قبل ، هنجارهایی در آن نهادینه باشد که کیفیت یک دال معنادار گردد. کیفیت امری بیرونی در محیط نیست. مفهوم آن را باید در سه ضلع مثلث فرهنگ کیفیت ساخت.

پیشنهادات تحقیق

با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می گردد:

۱ . در بعد محیطی- اکولوژی، شاخص های (گویه) داشتن تعامل با دولت با هدف بهبود شرایط و وجود مراکز متعدد تصمیم گیری و توجه به انتظارات دانشجویان و اعضای دانشگاه به ترتیب از مولفه های ارتباط با دولت و مشتریان دارای بار عاملی بیشتری بودند که بیانگر اهمیت روابط مراکز دانشگاهی با محیط بیرونی و درونی خود دارد. لذا لازم است نسبت به ترمیم و بهبود روابط موجود و جاری اقدامات لازم انجام پذیرد.

۲. در ابعاد روانشناختی- فرهنگی، ساختاری- مدیریتی و محیطی- اکولوژی به ترتیب مولفه های رویکرد پداگوژی، ساختار سازمانی و مشتریان بیشترین بار عاملی را داشته اند که کاملا منطبق بر نتایج حاصل از تعیین شاخص هایی است که بالاترین بار عاملی را داشته اند. بنابراین بر اساس این نتایج شاخص ها و مولفه ها در هر سه بعد در یک راستا تبیین گردیده اند. این نتیجه موید دو خروجی تحقیق است یعنی:

۱. ۲) در تحقیقات صورت گرفته در زمینه فرهنگ کیفیت بعد محیطی- اکولوژی که تا به حال در نظر گرفته نشده بود از اهمیت بسیار زیادی برخوردار می باشد که نتایج تحقیق هم از حیث مولفه ها و هم از حیث شاخص این مهم را تایید نمودند.

۲,۲) روابط بیرونی و درونی مراکز دانشگاهی از بعد محیطی-اکولوژی که هم از نظر مولفه ها و هم از نظر شاخص ها استخراج گردید از مهمترین و تاثیر گذارترین عناصر فرهنگ کیفیت می باشد که لازم است نسبت به بهبود و ارتقا، روابط اقدامات اساسی صورت گیرد.

منابع و مآخذ

۱.بازرگان، ع (۱۳۸۶) ساختار سازی برای ارزیابی کیفیت نظام آموزش عالی ایران: از واقعیت تا آرمان، سومین همایش سالانه ارزیابی درونی، تهران.

۲.بازرگان، ع (۱۳۸۳) ارزشیابی آموزش عالی، دایرةالمعارف آموزش عالی.

۳.بازرگان، ع (۱۳۸۳) اعتبارسنجی در آموزش عالی، دایرة المعارف آموزش عالی، شماره ۱.

۴.بازرگان، ع. (۱۳۸۲) ظرفیت سازی برای ارزیابی و ارتقای کیفیت نظام آموزش عالی، فصلنامه مجلس و پژوهش.

۵.بازرگان، ع. (۱۳۹۰) فرهنگ کیفیت و نقش آن در دستیابی به عملکرد مطلوب دانشگاهها، فصلنامه آموزشی مهندسی ایران، شماره ۱۳.

۶.پرداختچی، م، احمدی، غ. و آرزومندی، ف. (۱۳۸۸) بررسی رابطه بین کیفیت زندگی کاری و فرسودگی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

شـغلی مدیران و معلمـان، فصلنامه رهبـری و مدیریت آموزشـی، شماره ۳.
۷.معروفی، ی، کیامنـش،ع، &مهرمحمدی، م. (۱۳۸۶) ارزشـیابی کیفیـت تدریـس در آمـوزش عالی: بررسـی برخـی دیدگاه هـا، فصلنامـه مطالعات برنامه درسـی.
8.Bazargan, A. (2002). Measuring Access to Higher Education and Higher Education Quality: A Case Study from Iran. 32 (3), 365 – 371.
9.Ehlers U. D.,(2007), Quality Literacy Competencies for Quality Development in Education and e-Learning,Journal of Educational Technology & Society,Vol. 10, No. 2, pp. 96-108.
10.http:ww.emeraldinsight.com/action/doSearch?ContribStored=Ehlers%2C+U+D" Ehlers U. D.,(2010), Changing Cultures in Higher Education, Moving Ahead to Future Learing, Springer Publication.
11.Handfield, R., & Soumen, G. (1994). Creating a quality culture through organizational change: a case analysis. Journal of International Marketing, 2 (3), 7-36.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۲ بهار ۹۵
No.42 Spring 2016

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-02]